

บทที่ 5

สรุป

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยบริสุทธิ์ (เชิงทฤษฎี) กลุ่มวิชาปรัชญา สาขาภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะไวยากรณ์ของคำเรียกชื่อพืชในภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคเหนือ เพื่อเปรียบเทียบลักษณะและการใช้คำเรียกชื่อพืชระหว่างภาษาไทยมาตรฐานและภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทในเขตภาคเหนือและระหว่างภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทด้วยกัน และเพื่อศึกษาระบบการจำแนกและมโนทัศน์พื้นบ้านของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทในเขตภาคเหนือจากคำเรียกชื่อพืช โดยมีพื้นที่ศึกษาครอบคลุมทุกกลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคเหนือ โดยเลือกภาษาถิ่นละ 1 จุดเป็นตัวแทน การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำบนพื้นฐานของทฤษฎีภาษาศาสตร์แนวหน้าที่นิยมแบบลักษณะภาษาในการวิเคราะห์หาระบบไวยากรณ์ของคำเรียกชื่อพืชและภาษาศาสตร์ปริธานในการวิเคราะห์ด้านความหมาย ผลการวิจัยพบดังนี้

ลักษณะไวยากรณ์คำเรียกชื่อพืช

ในด้านระบบไวยากรณ์คำเรียกชื่อพืชนั้นประกอบด้วย 4 ส่วนในโครงสร้าง ดังนี้

(คำบ่งกลุ่มพืช) – (หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช) – **แก่นชื่อ** – (คำขยายพืช)

แก่นชื่อจะเป็นส่วนที่ต้องปรากฏเสมอเพื่อจำแนกชนิดพืช ส่วนคำบ่งกลุ่มพืช หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช และคำขยายพืช จะปรากฏร่วมกับแก่นชื่อพืชหรือไม่ก็ได้ แก่นชื่อพืชอาจมีโครงสร้างคำเป็นได้ทั้งคำมูลฐาน คำประสม คำซ้อน หรือคำนามสังเคราะห์

คำบ่งกลุ่มพืชเป็นหน่วยคำอิสระ ใช้บ่งว่าพืชนั้นมีลักษณะเด่นด้านใด พบใน 3 ด้านได้แก่ คำบ่งกลุ่มพืชทั่วไป (ต้น เต็น กก เก้า เม่อ) คำบ่งกลุ่มส่วนประกอบพืช (ดอก/วอก ใบ ลูก หัว/โหนด เถา/เคื่อ/ย่าน สาย ยอด หนาม) และคำบ่งกลุ่มหน้าที่พืช (ธัญพืช-ข้าว พืชกินได้-ผัก พืชวัสดุ-ไม้ พืชยา-ว่าน และวัชพืช-หญ้า) สามารถปรากฏพร้อมกันได้ทั้งสามกลุ่ม ซึ่งหากปรากฏมากกว่าหนึ่งกลุ่มมักจะเรียงกันตามลำดับ

หน่วยคำบ่งกลุ่มพืชจะแตกต่างจากคำบ่งกลุ่มพืชตรงที่หน่วยคำบ่งกลุ่มพืชไม่ใช่หน่วยคำอิสระ ไม่สามารถปรากฏโดยลำพังได้ พบ 3 กลุ่มได้แก่ หน่วยคำบ่งกลุ่มผล (หมาก หมัก หม่า หมะ มะ) หน่วยคำบ่งกลุ่มเพศสภาพ (เพศชาย-บัก บะ และเพศหญิง-อี นาง ยาย) และหน่วยคำบ่งกลุ่มจำนวน (กำ/กะ หมู) ซึ่งพบปรากฏพร้อมกันเพียงสองกลุ่มแรกโดยไม่จำกัดตำแหน่ง

คำขยายชื่อพืชเป็นคำที่ระบุชนิดย่อยของพืชหากมีชนิดย่อยแตกต่างออกไปอีก พบปรากฏในโครงสร้างทั้งที่เป็นคำและวลี

การเปรียบเทียบลักษณะและการใช้คำเรียกชื่อพืช

ในการเปรียบเทียบการใช้คำเรียกชื่อพืชในภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทต่างๆ ในเขตภาคเหนือ นั้น ในจำนวนชนิดพืชหรือคำเรียกชื่อพืชในภาษาไทยมาตรฐาน 174 คำนั้น ทุกคำปรากฏในภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคเหนือ โดยร้อยละ 2 ปรากฏเหมือนกันทุกประการ และร้อยละ 98 ปรากฏโดยมีความแตกต่างใน 2 ประการหลัก ประการแรกเป็นความแตกต่างที่เกิดจากการแปรในคำเดียวกันเป็นอัตราร้อยละ 98 ของจำนวนคำทั้งหมด และประการที่สองเป็นความแตกต่างที่เป็นการใช้คำเรียกชื่อพืชคนละคำกับภาษาไทยมาตรฐานเป็นอัตราร้อยละ 81 ของจำนวนคำทั้งหมด ฉะนั้น จึงมีคำเรียกชื่อพืชจำนวน 30 คำคิดเป็นร้อยละ 17 ที่เป็นการแปรเพียงประการเดียว

การแปรในคำเรียกชื่อพืชเดียวกันพบอย่างน้อย 7 ลักษณะได้แก่ การแปรหน่วยเสียง พยัญชนะและสระของแก่นชื่อหรือคำขยาย การแปรพยางค์ของแก่นชื่อหรือคำขยาย การแปรคำบ่งกลุ่มพืช การแปรหน่วยคำบ่งกลุ่มพืช การแปรข้ามกลุ่มของคำบ่งกลุ่มพืชและหน่วยคำบ่งกลุ่มพืช การแปรปรากฏของแก่นชื่อ และการแปรปรากฏของคำขยาย

การใช้ชื่อพืชคนละคำกันกับภาษาไทยมาตรฐาน พบในประเด็นได้แก่ มีแก่นชื่อพืชคนละคำกัน มีแก่นชื่อพืชและคำขยายคนละคำกัน มีแก่นชื่อพืชแตกต่างแต่คำขยายเหมือน มีแก่นชื่อพืชเหมือนแต่คำขยายแตกต่าง ชนิดพืชที่พบว่ามีการใช้คำเรียกชื่อพืชคนละคำแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานในจำนวนมากที่สุด 3 อันดับแรก 1) *พริกหยวก* และ *พริกชี้ฟ้า* มีคำเรียกชื่อพืชใช้ 11 คำ 2) *กะทกรก* และ *ไมยราบ* มีคำเรียกชื่อพืชใช้ 10 คำ และ 3) *ฝรั่ง* *มะเขือเสวย* *สระระแห่* และ *หญ้าเจ้าชู้* มีคำเรียกชื่อพืชใช้ 9 คำ

ส่วนในเรื่องของการเปรียบเทียบคำเรียกชื่อพืชระหว่างภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทด้วยกันในภาคเหนือนั้น มีทั้งการใช้คำเรียกชื่อพืชคำเดียวกันกับภาษาไทยมาตรฐาน การใช้คำเรียกชื่อพืชคนละคำกันกับภาษาไทยมาตรฐาน และการใช้คำเรียกชื่อพืชทั้งคำเดียวกันและคนละคำกันกับภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทที่ใช้คำเรียกชื่อพืชคำเดียวกับภาษาไทยมาตรฐานเท่านั้นเป็นจำนวนมากที่สุดกลุ่มแรกคือ ไทยโคราช ไทยกลาง ไทยโขง และไทยสุโขทัย คิดเป็นอัตรามากกว่าร้อยละ 92 ขึ้นไป ของจำนวนคำเรียกชื่อพืชทั้งหมด 174 ชนิด รองลงไปเป็น ไทยอีสาน ไทยสุพรรณบุรี ไทยเลย ไทยนครไทย ไทยดี ไทยชิน ไทยเงี้ยว และลาวเวียง คิดเป็นอัตราร้อยละ 71-82 รองลงไปอีกเป็นไทยหล่มสัก ไทยพวน ไทยครั่ง ไทยใหญ่ และไทยหย่า คิดเป็นอัตราร้อยละ 53-67 และกลุ่มสุดท้ายได้แก่ ไทยยอง ไทยลือ และคำเมือง ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานโดยใช้คำเรียกชื่อพืชที่เป็นคำเดียวกันอย่างน้อยที่สุด คิดเป็นอัตราร้อยละ 47 ลงมา อย่างไรก็ตามมีบางภาษา

ที่คำเรียกชื่อพืชบางคำนอกจากจะใช้คำเดียวกันกับภาษาไทยมาตรฐานแล้ว ยังมีคำในภาษาของตนเองใช้ร่วมด้วย เรียงจากจำนวนคำจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คำเมืองและไทยพวนร้อยละ 17 ไทยลื้อร้อยละ 5 ไทยครั้งร้อยละ 9 ไทยหล่มสักร้อยละ 5 ไทยสุโขทัยและไทยต๋อร้อยละ 2 และไทยหย่าร้อยละ 1 ตามลำดับ

ระบบการจำแนกและมโนทัศน์พื้นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยในเขตภาคเหนือจากคำเรียกชื่อพืช

การจัดจำพวกชีวภาพพื้นฐานของคำเรียกชื่อพืชในภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทยในภาคเหนือของประเทศไทยนั้นพบมีความซับซ้อน โดยมีระดับชั้นทางชีวภาพชาติพันธุ์ ถึง 9 ระดับชั้น โดยไม่จำเป็นต้องปรากฏใช้ในคำเรียกชื่อพืชทั้งหมด ได้แก่ ชั้นอาณาจักรพืช ชั้นส่วนประกอบพืช ชั้นหน้าที่พืช ชั้นพืชผล ชั้นเพศสภาพพืช ชั้นจำนวนพืช ชนิดพืชชั้นที่ 1 ชนิดพืชชั้นที่ 2 และชนิดพืชชั้นที่ 3

มโนทัศน์พื้นฐานศึกษาได้จากการจำแนกประเภทของการสื่อความหมายของหน่วยศัพท์คำบ่งชนิดพืชทั้ง 525 หน่วยศัพท์ ได้เป็น 3 ประเภทคือ การใช้ความหมายจำเพาะ การใช้ความหมายนามนัย และการใช้ความหมายอุปลักษณะหรือความหมายเชิงเปรียบเทียบ ความหมายจำเพาะปรากฏในชนิดพืชที่หนึ่งมากที่สุด ความหมายนามนัยปรากฏกับชนิดพืชชั้นที่ 2 มากที่สุด โดยพบว่าจำแนกได้เป็นคุณสมบัติอย่างน้อย 15 ด้าน แสดงเป็นลำดับตามความถี่ที่ปรากฏ ได้แก่ พฤติกรรม รูปร่าง สภาพภายนอก ขนาด ส่วนประกอบพืช เจ้าของ แหล่งกำเนิด สี วัตถุประสงค์ รส กลิ่น กระบวนการ ลักษณะเนื้อเยื่อ ช่วงอายุ และจำนวน ส่วนความหมายอุปลักษณะปรากฏมากที่สุดกับชนิดพืชชั้นที่ 1 โดยพบการเปรียบเทียบพืชกับสิ่งอื่นๆ อย่างน้อย 8 จำพวกจากมโนทัศน์ของกลุ่มชน ซึ่งแสดงเป็นลำดับตามความถี่ที่ปรากฏ ได้แก่ สัตว์และอวัยวะสัตว์ คนและอวัยวะคน มูลฝอย ลักษณะภูมิศาสตร์ พฤติกรรมของคนหรือสัตว์ วัสดุสิ่งของ พืชอื่น และความเป็นศิริมงคล